

Процеси термінологізації як процеси виникнення термінів і становлення терміносистем тієї чи тієї галузі знання співвіднесені зі зворотними процесами детермінологізації.

Отже, основною лексичною і поняттєвою одиницею мови спеціального призначення є термін. Маючи ряд специфічних особливостей, він може реалізувати їх лише всередині термінологічного поля.

Кушакова-Костицька Н.В., кандидат юридичних наук, Заслужений юрист України

НАУКОВИЙ СТИЛЬ У ЮРИСПРУДЕНЦІЇ: ДЕЯКІ ЗАУВАЖЕННЯ

Спостерігаючи та аналізуючи наукову діяльність в Україні останнім часом, можна виділити певні специфічні тенденції при застосуванні наукового стилю сучасної української мови, зокрема, у юриспруденції. Зупинимось на такому жанрі юридичних наукових досліджень, як дисертація (кандидатська і докторська) та монографія.

Науковий стиль в юриспруденції передбачає “об’єктивний, доказовий, точний і неупереджений виклад інформації, яка повинна впливати не на почуття, а на розум і свідомість читача”. З поняттям наукового стилю безпосередньо пов’язане поняття культури мовлення, яка характеризується такими комунікативними ознаками:

- правильність, тобто дотримання норм сучасної української літературної мови. Полягає у доцільному використанні тих чи інших граматичних форм, синтаксичних структур у певному контексті;

- точність полягає передусім в однозначності сприйняття викладеної інформації;

- логічність виражається у способі організації тексту, його композиції, у точності вживання слів тощо;

- чистота мовлення передбачає відсутність позалітературних елементів (діалектизмів, жаргонізмів, професіоналізмів, іншомовних слів, якщо є українські відповідники, суржикових слів, слів-паразитів і т.п.);

- лаконічність мовлення — це ясне, чітке і стисле викладення змісту тексту, оскільки зайві слова не несуть нової інформації;

Треба зауважити, що ці зрозумілі та адекватні вимоги до наукового стилю далеко не кожен автор використовує при написанні монографічних робіт у галузі правознавства. Здебільшого порушення зрозумілості викладу зумовлене намаганням надати дослідженню уявної науковості, “вербально-термінологічного снобізму”.

Фахівцями відзначено, що “прихильники наукоподібного викладу часто сподіваються заінтригувати незрозумілими фразами, філософськими матеріями, математичними формулами, складними реченнями з нагромадженням підрядних зв’язків”.

У цілому аналіз наукового стилю під час написання юридичних дисертацій та інших наукових праць дає можливість виокремити такі негативні тенденції:

- псевдоакадемічність, що досягається зловживанням іноземних, маловживаних термінів або взагалі невживаних, а “творчо” перероблених на український манер;

- перевантаження тексту цитатами (запозичення з праць переважно американських дослідників). При цьому втрачається сприйняття оригінальності ідей, власне, автора, адже його думки просто “тонуть” у безкінечних цитатах, наведених на кожній сторінці;

- уживання займенника “ми” замість “я”, хоча для наукового стилю вітчизняні фахівці рекомендують безособовість при викладенні тексту (щоб уникнути як зайвого наголосу на “я”, так і не зовсім зрозумілого при одноосібному авторстві “ми”);

- застосування складнопідрядних речень, у результаті чого, поки дочитуєш речення до кінця, губиться думка, що проглядалась на початку;

- розлогість, неконкретність змісту окремих частин тексту, яка досягається за рахунок загальних фраз, що не містять ніяких конкретних ідей, не відображають ставлення автора щодо предмету дослідження та його власних думок. Ця тенденція спрямована на обхід “гострих кутів”, коли дослідження має, наприклад, політичний підтекст.

Зазначені тенденції у вживанні наукового стилю в юриспруденції зумовлені передусім високою долею плагіату та

спрощенням його застосування під час написання наукових праць за рахунок новітніх інформаційних технологій (йдеться про сканування, зберігання та розповсюдження інформації в електронному форматі, легкість пошуку та копіювання інформації взагалі в будь-якому форматі).

Для уникнення цих негативних рис у науковому стилі під час написання юридичних праць можна запропонувати наступне:

- лаконічно і зрозуміло викладати свої ідеї згідно з принципом “все геніальне просто”;

- без необхідності не вживати іноземні терміни, а вживати українські відповідники;

- чітко виражати свої думки і власну позицію щодо конкретного питання.

Таким чином, можна було б зробити найскладніший юридичний текст зрозумілим та придатним для реального опрацювання іншими фахівцями, а не для формального (в кращому разі) згадування псевдонаукового трактату у списку використаних джерел.

Демченко В.М., доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету
кандидат філологічних наук, доцент

ЛОГІКА ЮРИДИЧНОГО СУБСТИЛЮ: МОРФОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

У торішньому збірнику цієї конференції ми аналізували юридичний субстиль у його лексичному вимірі на прикладі КАС України. Наразі приділимо увагу морфологічним структурам правничої мови, оскільки в мовному оформленні правових понять саме вони репрезентують власне українськомовне внутрішнє мислення авторів або ж протилежне – російськомовне. Як ми вже зазначали, це становить небезпеку для системи мови, порушує її та кодифікує помилкові форми (оскільки ж державний документ! – В.Д.).

В юридичних документах ще донедавна зустрічались недолугі кальковані терміни виручка, підлог, заложники, зговір,